

7 november 1997

Eerste Kamer

Nr. 16.409 (C96/227)

AS

HR 7 november 1997, IEF 14476, NJ 1998, 268 (Philips)
IE-Klassiekers op www.IE-Forum.nl

041113

Hoge Raad der Nederlanden

Arrest

in de zaak van:

PHILIPS ELECTRONICS N.V., voorheen genaamd
N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN,

gevestigd te Eindhoven,

EISERES tot cassatie,

advocaat: mr J.K. Franx,

t e g e n

1. de rechtspersoonlijkheid bezittende
VERENIGING VAN EFFECTENBEZITTERS,
gevestigd te 's-Gravenhage,
2. Antonius Lebuinus BROUWER,
wonende te Oostvoorne, gemeente Westvoorne,
3. Berendina Jantina VAN DE RIET,
echtgenote van Burggraaf,
wonende te Nijverdal, gemeente Hellendoorn,
4. Theodorus Jozef Gerardus Antonius JANSSEN,
wonende te Blaricum,

041114

2

VERWEERDERS in cassatie,
advocaat: mr G.J.H. Houtzagers.

041115

1. Het geding in feitelijke instanties

Verweerders in cassatie - verder te noemen: VEB c.s. - hebben bij exploit van 4 december 1991 (de rechtsvoorgangsters van) thans eiseres tot cassatie - verder te noemen: Philips - gedagvaard voor de Rechtbank te 's-Hertogenbosch en - na wijziging van eis - gevorderd (zakelijk weergegeven):

1. te verklaren voor recht dat Philips door het doen van de bij dagvaarding en conclusie van repliek bedoelde mededelingen in de periode van 28 oktober 1989 tot en met 14 april 1990 jegens VEB c.s. in strijd hebben gehandeld met de op Philips rustende informatie- en mededelingsplichten;
2. Philips te veroordelen om aan VEB c.s. te betalen de door hen ten gevolge van de hiervoor omschreven (onrechtmatige) gedragingen van Philips geleden en nog te lijden schade, op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet.

Philips heeft de vorderingen gemotiveerd bestreden.

De Rechtbank heeft bij tussenvonnissen van 10 juni 1994, onder aanhouding van iedere verdere beslissing, de zaak naar de rol verwezen voor het nemen van een nadere conclusie zijdens Philips en het in het geding brengen van de in dit vonnis gevraagde gegevens.

Tegen dit tussenvonnissen heeft Philips hoger beroep ingesteld bij het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch. VEB c.s. hebben incidenteel hoger beroep ingesteld en wederom hun eis gewijzigd door toevoeging van een subsidiaire en meer subsidiaire eis, waarbij zij telkens hebben gevorderd de bestreden uitspraak met verbetering van gronden te bekrachtigen en het geding terug te wijzen naar de Rechtbank voor bewijslevering en in het geding brengen van de verlangde gegevens. Bij akte van

10 januari 1996 hebben VEB c.s. nogmaals verzocht hun eis te mogen wijzigen. Deze eiswijziging hield in dat betaling van de schadevergoeding, op te maken bij staat, werd gevorderd door VEB voorzover deze optreedt voor bepaalde aanwijsbare personen, alsmede door de andere verweerders in cassatie.

Philips heeft zich tegen de laatste eiswijziging verzet.

Bij arrest van 15 mei 1996 heeft het Hof het bestreden vonnis bekrachtigd, zulks met verbetering van gronden als in het arrest ten aanzien van de ontvankelijkheid weergegeven in rov. 1-6, en ten aanzien van het inhoudelijke geschil weergegeven in rov. 38-39.

Het arrest van het Hof is aan dit arrest gehecht.

2. Het geding in cassatie

Tegen het arrest van het Hof heeft Philips beroep in cassatie ingesteld. De cassatiedagvaarding en de akte houdende rectificatie van de cassatiedagvaarding zijn aan dit arrest gehecht en maken daarvan deel uit.

VEB c.s. hebben geconcludeerd tot verwerping van het beroep.

De zaak is voor partijen toegelicht door hun advocaten en voor VEB c.s. mede door mr W. Heemskerk, advocaat bij de Hoge Raad der Nederlanden.

De conclusie van de Advocaat-Generaal Mok strekt ertoe dat de Hoge Raad het bestreden arrest zal vernietigen, voor zover het Hof de artikelen 1416a en volgende (oud) BW op de

feitelijke situatie, die is vastgesteld in de onderhavige zaak, van toepassing heeft verklaard en voorts zal verstaan dat de genoemde artikelen op die situatie niet van toepassing zullen zijn. Voor het overige strekt de conclusie tot verwerping van het beroep en tot verdeling van de kosten over partijen, en wel zodanig dat Philips, als de overwegend in het ongelijk gestelde partij drie vierden van de kosten zal dragen en dat het resterende vierde deel ten laste van de gezamenlijke verweerders komt.

3. Beoordeling van het middel

3.1 Inzet van dit geding is, kort samengevat en voor zover thans van belang, de vraag of Philips voor wat betreft de - positief gestemde - informatie omtrent de gang van zaken in haar bedrijf en haar toekomstverwachtingen die zij aan het publiek heeft verstrekt in de periode beginnend met haar persconferentie van 26 of 27 oktober 1989 en eindigend met haar aandeelhoudersvergadering van 10 april 1990, in zodanige mate toerekenbaar is tekortgeschoten ten aanzien van de rechtens aan dergelijke informatie te stellen eisen, dat zij onrechtmatig heeft gehandeld jegens diegenen die toen, vertrouwend op die informatie, tot aankoop van aandelen Philips zijn overgegaan.

3.2 Stellende dat voormelde vraag bevestigend moet worden beantwoord, heeft VEB in dit geding tegen Philips de hiervoor

041118

onder 1 nader omschreven vorderingen tot verklaring voor recht en tot veroordeling tot het betalen van schadevergoeding ingesteld. In haar tussenvonnis heeft de Rechtbank VEB in deze vorderingen ontvankelijk geacht, doch het Hof heeft geoordeeld dat dit slechts juist was voor wat betreft de vordering tot verklaring voor recht, maar dat VEB in haar vordering tot vergoeding van schade niet kon worden ontvangen. Het Hof heeft daarin evenwel geen aanleiding gevonden het tussenvonnis van de Rechtbank te vernietigen: het heeft dit vonnis bekrachtigd, zulks met verbetering van gronden op dit en op een ander punt dat in cassatie niet meer aan de orde is.

3.3.1 Het eerste onderdeel van het middel keert zich met een reeks van klachten tegen hetgeen het Hof in zijn rov. 4.1 t/m 4.6 heeft overwogen ten aanzien van de ontvankelijkheid van VEB.

3.3.2 De klachten onder (b) tot en met (f) bestrijden - deels uitdrukkelijk, deels impliciet - niet het oordeel van Rechtbank en Hof dat VEB in haar vordering tot verklaring voor recht kan worden ontvangen voor zover zij daarbij opkomt voor de belangen van hen die in voormelde periode op de Amsterdamse beurs aandelen Philips hebben gekocht en zich bij het nemen van de conclusie van eis in eerste aanleg met het oog op de onderhavige vordering bij VEB hadden aangemeld.

3.3.3 Voor zover de klacht onder (g) ertoe strekt te betogen dat VEB ook in zoverre niet-ontvankelijk had moeten worden

041119

verklaard, omdat zij niet bij conclusie van eis in eerste aanleg een lijst heeft overgelegd waaruit Philips precies kon weten tegen wie zij zich had te verweren, faalt het aangezien aldus aan de ontvankelijkheid van een collectieve actie die overigens aan alle daaraan te stellen eisen voldoet, een voorwaarde wordt gesteld die geen steun vindt in het recht en die met name niet past bij het wezen van een dergelijke actie waarin het geding door de stichting of vereniging die de vordering instelt, op eigen naam wordt gevoerd, niet als procesvertegenwoordigster van of namens, maar slechts ter behartiging van de belangen van anderen.

3.3.4 De klacht onder (h) signaleert slechts een vermeende tegenstrijdigheid tussen 's Hofs rov. 4.2 en 4.6, maar laat na duidelijk te maken of, laat staan te motiveren waarom, zo al van tegenstrijdigheid sprake zou zijn, zulks zou nopen tot de slotsom dat VEB niet-ontvankelijk verklaard had behoren te worden ook voor zover zij opkomt voor de belangen van de hiervoor in 3.3.2 omschreven groep aandeelhouders.

3.3.5 Eenmaal aangenomen dat VEB in haar vordering tot verklaring voor recht kan worden ontvangen voor zover zij daarbij opkomt voor de belangen van de hiervoor in 3.3.2 omschreven groep aandeelhouders, is evenwel niet meer van belang of het Hof al dan niet terecht en al dan niet voldoende gemotiveerd heeft geoordeeld dat VEB óók in haar vordering

kan worden ontvangen voor zover zij daarmee beoogt op te komen voor de belangen van andere aandeelhouders. Zulks vooreerst omdat ook bij slagen van een of meer van de in 3.3.2 en 3.3.4 bedoelde klachten VEB ontvankelijk blijft in haar vordering tot verklaring voor recht, en voorts omdat een vonnis waarbij deze vordering mocht worden toegewezen, enkel tussen haar en Philips gezag van gewijsde zal hebben, zodat die aandeelhouders die menen ten gevolge van voormeld tekortschieten van Philips schade te hebben geleden, haar terzake zullen moeten aanspreken, in het kader van welke individuele procedures Philips telkens voldoende gelegenheid zal hebben om te betogen waarom zij, mede in aanmerking genomen de groep van aandeelhouders waartoe de desbetreffende eiser behoort, jegens hem niet schadeplichtig is.

3.3.6 Een en ander leidt tot de slotsom dat het onderdeel niet tot cassatie kan leiden.

3.4.1 Onderdeel 2 verwijt het Hof "onbegrijpelijkkerwijs geheel in het midden te hebben gelaten welke "mededelingen" van Philips het bij zijn beslissing in aanmerking heeft genomen". Het onderdeel faalt. Mede tegen de achtergrond van de gedingstukken is 's Hofs uitspraak op dit stuk voldoende duidelijk. Daarom falen ook de overige, op evenbedoeld verwijt voortbouwende klachten van dit onderdeel.

3.4.2 Ter motivering van het in 3.4.1 gestelde verdient vooreerst aantekening: (1°) dat de Rechtbank in haar

rov. 2.2 t/m 2.2.3 een beknopt maar duidelijk overzicht heeft gegeven van de mededelingen van Philips waarom het volgens VEB c.s. ging; (2°) dat de Rechtbank in haar rov. 3.1.3 heeft vastgesteld dat Philips niet heeft ontkend deze mededelingen te hebben gedaan en (3°) dat het Hof in de door Philips aangevoerde grieven kennelijk en begrijpelijkerwijs niet een bestrijding van deze vaststelling heeft gelezen.

Voorts moet in aanmerking worden genomen dat het Hof weliswaar onderscheidt tussen mededelingen omtrent feiten die zich hebben voorgedaan, en het bekend maken van prognoses omtrent toekomstige feiten, maar daarbij heeft onderkend dat in eerstbedoelde mededelingen een prognose, immers een verwachting omtrent toekomstige ontwikkelingen besloten kan liggen. Is dit laatste het geval, aldus het Hof in zijn rov. 4.19, dan kan de mededeling - hoezeer op zich zelf juist - misleidend zijn indien op het moment waarop zij wordt gedaan, reeds ontwikkelingen bekend, voorzien of redelijkerwijs voorzienbaar zijn op grond waarvan die verwachting niet meer houdbaar is, en deze ontwikkelingen worden verzwegen. Juist dergelijke verzwijgingen zijn hier, aldus het Hof in rov. 4.24, aan de orde. Bovendien moet nog in aanmerking worden genomen dat het Hof, blijkens zijn rov. 4.22, uitdrukkelijk ermee rekening houdt dat mededelingen niet op zich moeten worden bezien, maar dat mede van belang kan zijn of zij een doorlopend of herhaald karakter hebben waarvan een bepaalde suggestie uitgaat.

Vervolgens moet erop worden gewezen dat het Hof in zijn rov. 4.26 tot en met 4.31 de diverse gelegenheden bespreekt waarbij van de zijde van Philips uitlatingen zijn gedaan die door VEB zijn gewraakt, en daarbij telkens die uitlatingen - klaarblijkelijk, in overeenstemming met het in de toelichting op grief VIII door Philips betoogde: aan de hand van het dienaangaande door Philips gestelde - nader aanduidt en analyseert. Voor wat de aandeelhoudersvergadering van 10 april 1990 betreft, onderscheidt het Hof tussen impliciete - immers in mededelingen omtrent de resultaten besloten - en expliciete prognoses, waaronder niet alleen die welke waren neergelegd in het jaarverslag over 1989, maar kennelijk ook die welke door de toenmalige president van Philips, Van der Klugt, bij die gelegenheid zijn geuit ten aanzien van het gehele jaar 1990 (vgl. in dit verband rov. 3.2 van de Rechtbank en rov. 4.31 van het Hof).

Ten slotte zij eraan herinnerd dat het hier nog slechts om een voorlopige analyse gaat: het Hof heeft immers het oordeel van de Rechtbank onderschreven dat van Philips nadere informatie mag worden verlangd van de aard als door de Rechtbank aangegeven, zij het met nu niet ter zake doende, door het Hof in zijn rov.4.39 omschreven beperkingen.

3.5 Onderdeel 3 treft daarentegen doel. Voor zover het Hof zijn beslissing mede gegrond heeft op zijn oordeel dat de in de art. 1416a en 1416b (oud) BW vervatte regeling van

041123

misleidende reclame in een geval als het onderhavige van toepassing is, heeft het blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting. Het gaat hier immers niet om mededelingen van Philips omtrent goederen of diensten welke door haar worden aangeboden. Hierna onder 3.8 wordt onder ogen gezien welke gevolgen in dit geval aan de gegrondbevinding van dit onderdeel verbonden moeten worden.

3.6 De onderdelen 4 en 5 behoeven geen behandeling nu zij blijkens de daarop gegeven toelichting zijn voorgesteld voor geval onderdeel 3 zou falen en dit geval zich, blijkens het in 3.5 overwogene, niet voordoet.

3.7 Onderdeel 6 signaleert op het stuk van valuta-ontwikkelingen een vermeende tegenstrijdigheid tussen enerzijds rov. 4.31 en anderzijds rov. 4.34 en 35. Daarbij gaat het onderdeel uit van de veronderstelling dat het Hof in rov. 4.31 tot uitdrukking zou hebben gebracht dat "valuta-ontwikkelingen" vallen buiten hetgeen Philips kan worden verweten en buiten de door het Hof aan Philips opgelegde inlichtingen- en documenteerplicht. Deze veronderstelling vindt evenwel in de bewoordingen en strekking van genoemde rechtsoverweging geen steun. Het onderdeel kan daarom reeds bij gebrek aan feitelijke grondslag niet tot cassatie leiden.

3.8 Zoals hiervoor reeds is gebleken, heeft de Rechtbank een tussenvonnis gewezen waarin, kort gezegd, Philips in de

041124

gelegenheid is gesteld nadere feitelijke gegevens te verschaffen. Het Hof heeft dit vonnis met verbetering van gronden bekrachtigd. Van de tegen 's Hofs arrest ingebrachte klachten is alleen die betreffende de toepasselijkheid van de regeling inzake misleidende reclame gegrond bevonden. Dit moet tot vernietiging van 's Hofs arrest leiden.

De Hoge Raad kan echter de zaak in zoverre zelf afdoen dat hij het tussenvonniss van de Rechtbank op dezelfde voet kan bekrachtigen als het Hof heeft gedaan.

Weliswaar steunt 's Hofs onderschrijving van het oordeel van de Rechtbank dat Philips nadere feitelijke gegevens dient te verschaffen, mede op zijn oordeel dat voormelde regeling hier toepasselijk is (rov. 4.37, laatste alinea), maar daaraan ligt óók zijn voorlopig oordeel ten grondslag dat het vermoeden bestaat dat Philips op 10 april 1990 feitelijk over zodanige informatie beschikte dat enig voorbehoud niet achterwege had mogen blijven (rov. 4.32) in verbinding met zijn oordeel dat Philips, op wier weg het daarom had gelegen duidelijk te maken wat de oorzaken waren van de discrepantie tussen de op 10 april 1990 uitgesproken verwachtingen en de amper drie weken later, op 3 mei 1990 bekend geworden "rampzalige" gegevens en waarom desondanks de op 10 april 1990 geuite prognoses gerechtvaardigd waren (rov. 4.33), daarin vooralsnog niet was geslaagd (rov. 4.37, eerste twee alinea's). Deze laatste grond, die 's Hofs desbetreffende oordeel zelfstandig kan dragen, is in cassatie niet bestreden. Voor het overige

zijn de in cassatie tegen 's Hofs uitspraak aangevoerde klachten ongegrond bevonden. Vernietiging van die uitspraak behoeft derhalve, wat het vonnis van de Rechtbank betreft, niet tot andere resultaten te leiden dan die waartoe het Hof is gekomen. Gegrondbevinding van onderdeel 3 heeft daarom in feite geen enkel ander gevolg dan dat in het vervolg van dit geding de regeling van de misleidende reclame en de daarin vervatte omkering van de bewijslast geen toepassing meer kunnen vinden.

4. Beslissing

De Hoge Raad:

vernietigt het arrest van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 15 mei 1996, behoudens voor wat betreft de daarin uitgesproken kostenveroordelingen;

bekrachtigt het vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Hertogenbosch van 10 juni 1994, zulks met dezelfde verbeteringen van gronden als aangegeven in het dictum van het arrest van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 15 mei 1996 in verbinding met de daar genoemde overwegingen van dat arrest;

veroordeelt VEB in de kosten van het geding in cassatie, tot op deze uitspraak aan de zijde van Philips begroot op f 863,98 aan verschotten en f 3.500,-- voor salaris.

Dit arrest is gewezen door de president Martens als voorzitter en de raadsheren Mijnsen, Korthals Altes, Herrmann

041126¹⁴

en Jansen, en in het openbaar uitgesproken door de raadsheer
Heemskerk op 7 november 1997.

2-20-97
As